

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ MESLEKİ BENLİK SAYGILARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Salih USLU

Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı

İlk Kayıt Tarihi: 13.03.2013

Yayına Kabul Tarihi: 20.02.2014

Özet

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı demografik değişkenler açısından mesleki benlik saygılarının incelenmesidir. Araştırma verileri 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalında öğrenim gören 230 öğretmen adayından elde edilmiştir. Betimsel tarama yönteminin kullanıldığı araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ve Arıcak (1999) tarafından geliştirilen “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma verileri IBM SPSS 20.0 programıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının cinsiyet, tercih sırası ve öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği, mezun olunan lise türü, sınıf, anne veya babalarının öğretmen olup olmadığı, anne ve baba öğrenim durumları, anne ve baba meslek durumları ve ailenin aylık toplam geliri değişkenleri açısından ise anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Öğretmen Adayları, Mesleki Benlik Saygısı

THE INVESTIGATION SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' VOCATIONAL SELF-ESTEEM FOR THE DEMOGRAPHIC VARIABLES

Abstract

Aim of this study is to examine Social Studies teacher candidates' vocational self-esteem in terms of some demographic variables. The research data was obtained from 230 teacher candidates who study in Gazi University, Gazi Faculty of Education, and Department of Social Studies Teacher in the academic year of 2012-2013. In the research where was conducted descriptive survey method, as a means of data collection, “Personal Information Form” created by the researcher and “Vocational Self-Esteem Scale” developed by Arıcak (1999) were used. The research data were analyzed by IBM SPSS 20.0 program. Result of the research, it is found that there is

a meaningful difference in terms of gender, preference rank and reason of choosing the teaching profession to vocational self-esteem of Social Studies teacher candidates. There is no meaningful difference in terms of the variables type of high school they graduated, class, whether or not to be teacher their mother or father, mother's and father's learning situations, occupational status of mother and father and the monthly total income of family.

Key words: *Social Studies, Teachers candidates, Vocational self-esteem.*

1. Giriş

Toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik yapının gerektirdiği işbölümü; bireylerin ilgi ve kabiliyeti, sosyal etkinliklere katılma gereksinimi; toplumun bireye sosyal ve ekonomik yaşamda sorumluluk yüklemesi sonuçlarında ortaya çıkmış bir yaşamsal etkinlik olgusu anlamına gelen meslek, bireyin o toplumdaki sosyal konumunu belirleyen önemli bir etkidir (Körükçü ve Oğuz, 2011: 78).

Meslek seçimi, kişinin birçok meslek arasından kendi kişiliğine, özelliklerine ve yeteneklerine en uygun olduğunu düşündüğü ve doyum alacağına inandığı işe yönelmesidir. Her bireyin kendi kişilik yapısına uygun olarak, çeşitli yönleri ile değerlendirip seçtiği meslek, onun yaşadığı toplumda saygı görmesini ve bir yer edinmesini sağlamada etkili olmaktadır (Konuk Şener, Karaca, Açıköz ve Süzer, 2011: 12). Meslek, toplumsal yaşamdaki işbölümü sonucu meydana gelen yaşamsal bir olgu olup, toplumsal yaşamın sürdürülmesinde önemlidir (Arıca ve Dilmaç, 2003: 1; Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 133). Çünkü meslek seçimi, bireyin yaşamı boyunca yaptığı seçimler arasında çok önemli bir yer tutmaktadır. Birey mesleğini seçerken bir bakıma gelecekteki yaşamını da belirlemektedir (Körükçü ve Oğuz, 2011: 78). Birey toplum içinde mesleği aracılığıyla bir yer edinir, geçimini sağlar, geleceğini bu temel üzerine inşa eder. Aynı zamanda meslek bireyin kişiliğini ciddi anlamda etkiler. (Arıca ve Dilmaç, 2003: 1; Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 133). Hatta meslek seçimi, bireyin kiminle evleneceğini, dünya görüşünü, günlük yaşam biçimini ve alışkanlıklarını belli bir biçime sokan etkilere de sahiptir (Körükçü ve Oğuz, 2011: 78).

Görüldüğü gibi meslek, bireylerin yaşamlarını sürdürmeleri ve kişisel mutlulukları boyutunda önemli bir role sahiptir. Bireylerin uygun mesleği seçmeleri kişisel benlik algılarıyla ilgilidir. Kişisel benlik algısı, bireylerin nasıl davranacağı, kendilerini nasıl algıladıkları, çevrelerinin onlara nasıl davrandıklarının yanı sıra herhangi bir konuda başarılı olup olmamalarıyla ilgilidir (Işık, 2006: 13; Ünal ve Şimşek, 2008: 42). Birey tercih edeceği mesleğinin kendisine ne kadar uyum gösterdiğini kişisel özellikleri bakımından değerlendirmelidir. Aksi takdirde meslekler hem toplum hem de bireye zarar verebilir (Ünal ve Şimşek, 2008: 42).

Her birey, meslek seçerken kendi özelliklerini dikkate almak durumundadır. Çünkü bireyin kendisine açık meslekleri çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan bir mesleğe yönelmeye karar vermesi gerekir. Bireyin kendi kişilik yapısına uygun olarak, çeşitli yönleri ile değer-

lendirip seçtiği meslek, onun yaşadığı toplumda saygı görmesini ve bir yer edinmesini sağlamasında etkili olmaktadır (Körükçü ve Oğuz, 2011: 78).

Kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi, kendi kişisel özellikleri ile mesleği bilerek ve isteyerek seçmesi ve mesleğe ruhsal ve zihinsel olarak hazır olmasıyla ilgilidir (Konuk Şener, Karaca, Açıkgöz ve Süzer, 2011: 12). Benzer şekilde, benliği ile uyumlu bir mesleğe sahip olan bireylerin daha başarılı ve verimli olmaları beklenirken, benliği ile uyumsuz bir mesleğe sahip olan bireylerin çatışma ve doyumсуuzluk yaşama olasılıkları oldukça yüksektir (Arıcak ve Dilmaç, 2003: 1; Aslan ve Köksal Akyol, 2006: 52; Konuk Şener, Karaca, Açıkgöz ve Süzer, 2011: 12-13; Körükçü ve Oğuz, 2011: 78). Genel benlik kavramının gelişimini, mesleki açıdan da benlik kavramını açıklamaktadır. Bu süreçte mesleki benlik karşımıza çıkmaktadır. Mesleki benlik saygısı kısaca, bireyin tercih ettiği mesleğe karşı geliştirdiği değerlilik yargısı olarak ifade edilebilir (Arıcak, 1999: 94; Arıcak ve Dilmaç, 2003: 1; Aslan ve Köksal Akyol, 2006: 53; Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 133; Konuk Şener, Karaca, Açıkgöz ve Süzer, 2011: 13). Bir diğer ifadeyle bireyin isteyerek ya da istemeyerek benliğine mal ettiği meslek ile ilgili yüklenme ve tanımlamalardan duyduğu hoşnutsuzluğun, gururun, onurun ve saygının derecesidir (Arıcak, 1999: 94; Sayın, 2003: 75; Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006: 348). Bu kavram, bireyin mesleğini ne kadar önemli ve değerli gördüğü ile alakalıdır. Mesleki benlik saygısı, mesleki uyum ve doyumun bir ön koşulu durumundadır (Aslan ve Köksal Akyol, 2006: 53; Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur, 2009: 133-134; Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz, 2010: 30; Girgin, Özyılmaz Akamca, Ellez ve Oğuz, 2010: 3) ve bireyin kendi mesleğini ne kadar değerli, saygın gördüğünü ve önemli bulduğunu ortaya koymaktadır (Arıcak, 1999: 93; Demir, Gürsoy ve Ada 2011: 599).

Mesleki benlik saygısı ile mesleğe saygı birbirlerinden farklıdır. Mesleğe saygı genel bir tutumu ifade ederken mesleki benlik saygısı daha özel bir tutumu ifade etmektedir ve tamamen bireyseldir. Belirli bir mesleği tercih edip o meslek alanında eğitim almaktan bizzat o mesleği icra etmeye kadar kesin olan durumları içerir. Örneğin ‘öğretmenlik mesleğine saygı’ denildiğinde, öğretmen olsun ya da olmasın tüm insanların hem bireysel olarak hem de toplum olarak öğretmenlik mesleğine saygı (değer verme) tutumu söz konusu olmaktadır. Ancak öğretmenlik eğitimi alan bir kişinin her ne kadar öğretmen olmak istemese de kendisine mesleği ya da aldığı eğitim sorulduğunda, “öğretmenlik eğitimi alıyorum” ya da “öğretmen olacağım” demesi, bu mesleğin, onun benliğine ait bir kavram olarak yerleşmeye başladığını düşündürmektedir. Yani mesleki benlik kavramını ifade etmektedir (Sayın, 2003: 75; Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006: 348).

Toplumların gelecekleri için yapılan en kapsamlı ve önemli yatırım, insana yapılan yatırımdır. Bir toplumun her açıdan sağlıklı ve istendik bir biçimde gelişiminin sağlanması, insan gücünün geliştirilmesi, toplumunun genel görgü ve ahlaki kurallarını benimsemiş nitelikli insanlara ve bu insanların yetiştirilmesinde görev alacak nitelikli öğretmenlere bağlıdır (Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz, 2010: 30).

Öğretmenin kişisel benlik saygısının yüksek olması mesleki benlik saygısı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Mesleki benlik saygısı benlik saygısında olduğu gibi bireyin önem verdiği diğer kişilerin ve toplumun tutumlarından da etkilenmektedir. Ayrıca mesleki benlik saygısında mesleği kabullenme ve tam olarak benimsemede, meslek motivasyonunun ve memnuniyetinin, sosyal ilişkilerin, bireysel yeteneklerin, çocuklarla iletişimin, öğretmeyi algılama biçiminin, aile içinde aynı meslekten birinin bulunmasının etkili olabileceği araştırmalar sonunda ortaya konulmuştur. Öğretmenin kişilik yapısı ve kişiler arası ilişkilerdeki becerisi öğrencilerin benlik saygılarını da etkilemektedir. Öğretmenin kişisel benlik saygısının yüksek olması öğretmenin iş yaşamında daha başarılı ve aktif olmasında etkili olmakta ve çocuğun benlik saygısının da olumlu yönde gelişmesini desteklemektedir (Demir, Gürsoy ve Ada 2011: 599).

Öğretmen adaylarının mesleklerinin gereklerini yerine getirebilmeleri, mesleğe karşı olan mesleki benlik saygılarıyla ilgili olacaktır (Sayın, 2003: 75; Ünal ve Şimşek, 2008: 42; Yıldırım, Kırmıoğlu ve Temiz, 2010: 30). Öğretmenlik mesleğini seçecek olan bireylerin benlik kavramı ile bağdaşık meslek seçiminde bulunmaları daha başarılı olmalarına katkı sağlayabilecektir (Arıcak, 1999: 4; Demir, Gürsoy ve Ada 2011: 599). Ayrıca bireylerin öğretmenlik mesleğini iş bulma vb. kaygılardan uzak olarak sadece sevdikleri, değer verdikleri ve gurur duyarak icra edebileceklerine inandıkları için seçmeleri gerekmektedir (Sayın, 2003: 75; Ünal ve Şimşek, 2008: 42; Yıldırım, Kırmıoğlu ve Temiz, 2010: 30).

Kendisini bir “öğretmen” olarak tanıyan birey, öğretmenliğin içerdiği vasıflara bağlı olarak bu yönünü değerlendirecek; bunlardan hoşnutluk ya da hoşnutsuzluk, gurur ya da utanç, onur ya da aşağılık hissi duyacaktır. Mesleki benlik saygısını, bireyin mesleki benlik kavramından duyduğu gururun ve saygının derecesi olarak yorumlamak da mümkündür (Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz, 2006: 348).

Mesleki benlik saygısı konusunda yapılmış araştırmalara: Arıcak (1999), Arıcak (2001), Sayın (2003), Arıcak ve Dilmaç (2003), Sayın (2005), Aslan ve Köksal Akyol (2006), Işık (2006), Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006), Arıcak (2007), Ünal ve Şimşek (2008), Dilmaç, Çıkılı, Işık ve Sungur (2009), Girgin, Özyılmaz Akamca, Ellez ve Oğuz (2010), Yıldırım, Kırmıoğlu ve Temiz (2010), Körükçü ve Oğuz (2011), Konuk Şener, Karaca, Açıkgoz ve Süzer (2011), Demir, Gürsoy ve Ada (2011), Yıldırım, Kırmıoğlu ve Filazoğlu Çokluk (2012), Dilmaç ve Ekşi (2012)’nin araştırmaları örnek gösterilebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, doğrudan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarıyla ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Meslekler arasında yadsınamayacak bir öneme sahip olan öğretmenlik mesleğinin önemli bir dalı olan sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarını incelemek ve öğretmen adaylarını mesleklerinin bilincine ulaştırma yolunda araştırma sonuçları ışığında yönlendirmek büyük önem taşımaktadır. Bu yönüyle araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, sosyal bilgiler öğretmen adayları (SBÖA)'nın bazı demografik değişkenler açısından (cinsiyet, mezun olunan lise türü, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sırası, sınıf, anne veya babasının öğretmen olma durumu, öğretmenlik mesleğini seçme nedeni, baba öğrenim durumu, anne öğrenim durumu, baba mesleği, anne mesleği, ailenin aylık toplam geliri) mesleki benlik saygılarının incelenmesidir. Araştırmada bu genel amaç çerçevesinde SBÖA'nın mesleki benlik saygıları çeşitli değişkenler açısından farklılık göstermekte midir? temel sorusu ışığında şu soruya cevap aranmıştır:

➤SBÖA'nın mesleki benlik saygıları, cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sıralarına, sınıflarına, anne veya babalarının öğretmen olup olmadığına, öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine, baba öğrenim durumlarına, anne öğrenim durumlarına, babalarının mesleklerine, annelerinin mesleklerine ve ailelerinin aylık toplam gelirlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

Bu araştırma betimsel tarama (survey) yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Genellikle eğitim araştırmalarında seçilen grubun belirli bir konu hakkında tutum, inanç ve görüşlerini öğrenmek amacıyla Tarama yöntemi kullanıldığı için (McMillan ve Schumacher, 2006: 25) bu çalışmada da temel araştırma deseni olarak betimsel tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evren kapsamında gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenliği ana bilim dalında 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören toplam 230 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 119'u kız (%51.7), 111'i erkek (%48.3)'tir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, katılımcıların cinsiyet, mezun olunan lise türü, öğrenim görmekte olduğu programı tercih sırası, sınıf, anne veya babalarının öğretmen olup olmadığı, mesleği seçme nedeni, baba öğrenim durumu, anne öğrenim durumu, anne ve baba meslek durumları ve ailenin aylık toplam geliri değişkenlerinin yer aldığı araştırmacı tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" ve Arıcak (1999) tarafından geliştirilen "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği" ile elde edilmiştir.

Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği, bir mesleği tercih etmiş, bir alanda mesleki eğitim gören ya da bir mesleği icra eden 17 yaş ve üstü bireylerin ilgili mesleğe olan saygı

tutumlarını ölçmek amacıyla uygulanan likert tipi bir ölçme aracıdır. Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği 30 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 14'ü olumlu, 16'sı ise olumsuz ifadeleri içermektedir. Olumlu maddeler: 2, 5, 7, 9, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 24, 26, 28 ve 30. maddeler; olumsuz maddeler ise: 1, 3, 4, 6, 8, 10, 12, 15, 17, 19, 21, 22, 23, 25, 27 ve 29. maddelerdir. Olumlu maddelerde "Tamamen Katılıyorum" 5, "Katılıyorum" 4, "Kararsızım" 3, "Katılmıyorum" 2, "Kesinlikle Katılmıyorum" 1 puan alırken; olumsuz maddelerde "Tamamen Katılıyorum" 1, "Katılıyorum" 2, "Kararsızım" 3, "Katılmıyorum" 4, "Kesinlikle Katılmıyorum" 5 puan almaktadır. Her maddeye verilen puan toplanır ve toplam puan elde edilir. Ölçek puanları 30 ile 150 arasında bir değer vermektedir. Ölçeğin güvenirliği iki şekilde test edilmiştir. Birincisi, ölçeğin iç tutarlılığının bir ölçüsü olan ve Likert tipi ölçekler için öncelikle kullanılan Cronbach α güvenirlik katsayısının hesaplanması, diğeri ise testin tekrarı yöntemiyle elde edilen güvenirlik katsayısıdır. 152 öğrenciye uygulanan ve madde analizi sonucunda 30 maddeye inen ölçeğin SPSS paket programında Cronbach α güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin güvenirlik katsayısı .93 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin kendi içinde tutarlı ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu düşündürmektedir. Ölçeğin kapsam geçerliği dokuz farklı üniversiteden 34 uzman görüşü ile sağlanmıştır (Arıcak, 1999).

Verilerin Analizi

Tarama modelindeki bu araştırmada, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanları betimsel istatistik ile belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların ölçekten aldıkları puanların cinsiyete ve anne veya babalarının öğretmen olup olmadığı göre farklılaşma durumu ilişkisiz örneklem için t-test' i (Independent Samples t-Test) ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların ölçekten aldıkları puanların mezun olunan lise türü, öğrenim görmekte olduğu programı tercih sırası, sınıf, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü seçme nedeni, baba öğrenim durumu, anne öğrenim durumu, baba meslek durumu, anne meslek durumu ve ailenin aylık toplam gelirine göre farklılaşma durumu ise ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri IBM SPSS 20.0 programı kullanılarak yapılmış ve araştırmada anlamlılık düzeyi [$p \leq .05$] olarak kabul edilmiştir.

3. Bulgular

Cinsiyet değişkeni ve mesleki benlik saygısı

Çalışmada "SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanları, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?" sorusuna cevap aranmıştır. Buna göre SBÖA'nın cinsiyetleri ile mesleki benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız gruplar için t testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir. İlişkisiz örneklem için yapılan t-testinde "bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normaldir" varsayımı bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2011: 39). Gruplardaki dağılımın normal olması nedeniyle çalışmada t-testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: SBÖA'nın Cinsiyetlerine Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve t-testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	119	119.59	17.96			
Erkek	111	109.88	23.60	205.17	3.493	.001*

* $p < .05$

Tablo 1 analiz edildiğinde, kız öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$t_{(228)}=3.493$; $p < .05$]. Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında farklılığın, kız SBÖA lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kız SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının erkek SBÖA'na göre daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Mezun olunan lise türü ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın mezun oldukları lise türlerine göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: SBÖA'nın Mezun Oldukları Lise Türüne Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Lise Türü	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. Anadolu Lisesi	54	110.16	22.22	4	2.169	.073*
2. Öğretmen Lisesi	12	106.50	24.82	225		
3. Süper/Düz Lise	139	118.15	20.56	229		
4. Meslek Lisesi	12	110.33	16.57			
5. Diğer	13	111.92	23.35			
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 2 analiz edildiğinde, SBÖA'nın mezun oldukları lise türü ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(4, 225)} = 2.169$, $p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde mezun oldukları lise türünün etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünü tercih sırası ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sırasına göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: SBÖA'nın Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Tercih Sırasına Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Tercih Sırası	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Bonferroni)
1. 1. – 4.	135	118.02	19.09	3	3.023	.030*	1 - 4
2. 5. – 8.	34	111.17	24.04	226			
3. 9. – 12.	19	115.57	21.61	229			
4. 13. ve sonraki	42	107.59	24.40				
Toplam	230	114.90	21.39				

* $p < .05$

Tablo 3 analiz edildiğinde, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı toplam puanları ile sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sıraları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F_{(3,226)} = 3.023$, $p < .05$). Anlamlı farklılıkların hangi tercih sıraları arasında olduğunu belirlemek amacıyla Bonferroni çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bonferroni testi sonuçlarına göre, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü 1-4. sıralar arasında tercih eden SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanlarının ($\bar{X} = 118.02$), sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü 13. ve sonraki sıralar arasında tercih edenlerin mesleki benlik saygısı puanlarına ($\bar{X} = 107.59$) göre daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu bulgular, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü 1-4. sıralar arasında tercih eden SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sınıf değişkeni ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyine göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: SBÖA'nın Öğrenim Görmekte Oldukları Sınıf Düzeyine Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. Sınıf	41	114.17	21.45	3	.290	.833*
2. Sınıf	74	113.56	22.03	226		
3. Sınıf	36	117.41	22.77	229		
4. Sınıf	79	115.40	20.37			
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 4 analiz edildiğinde, SBÖA'nın öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyi ile

mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(3, 226)} = .290, p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyinin etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Anne veya babasının öğretmen olma durumu ve mesleki benlik saygısı

Çalışmada “SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanları, anne veya babasının öğretmen olup olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Buna göre SBÖA'nın anne veya babasının öğretmen olup olmaması ile mesleki benlik saygısı puan ortalamaları arasında fark olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız gruplar için t testi kullanılmış ve sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 5: SBÖA'nın Anne veya Babasının Öğretmen Olup Olmamasına Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve t-testi Sonuçları

Anne veya Babanın Öğretmen Olup Olmama Durumu	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evet	9	118.44	23.54			
Hayır	221	114.76	21.34	228	.505	.614*

* $p > .05$

Tablo 5 analiz edildiğinde, örnekleme oluşturan SBÖA'nın anne veya babasında öğretmen olanların sayısının 9; olmayanların sayısının ise 221 olduğu görülmektedir. SBÖA'nın büyük çoğunluğunu, anne veya babası öğretmen olmayan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Anne veya babası öğretmen olanlar ile anne veya babası öğretmen olmayan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$t_{(228)} = .505; p > .05$]. Bu bulgu, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde anne veya babalarının öğretmen olup olmaması durumunun etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlik mesleğini seçme nedeni ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: SBÖA'nın Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenlerine Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Seçme Nedeni	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Scheffe)
1. ÖSS-LYS puanı	64	103.76	20.71	5	25.650	.000*	2 - 1
2. İstedğim meslek olması	123	126.57	13.44	224			2 - 5
3. İş garantisi	4	98.00	33.29	229			2 - 6

Seçme Nedeni	N	\bar{X}	S	sd	F	p	Anlamlı Fark (Scheffe)
4. Öğretmenlerin önerisi	8	106.62	18.36				
5. Boşta kalmamak için	20	92.65	21.13				
6. Anne-baba telkini	11	101.90	18.38				
Toplam	230	114.90	21.39				

**p<.05*

Tablo 6 analiz edildiğinde, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı toplam puanları ile öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F_{(5, 224)}=25.650$, $p<.05$). Anlamlı farklılıkların hangi seçme nedenleri arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre, "İstedğim Meslek Olması" nedeniyle öğretmenlik mesleğini seçenlerin ($\bar{X}=126.57$), "Boşta kalmamak için" ($\bar{X}=92.65$), "ÖSS-LYS puanı" ($\bar{X}=103.76$) ve "Anne-baba telkini" ($\bar{X}=101.90$) nedenleri ile öğretmenlik mesleğini seçenlere göre mesleki benlik saygılarının daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu bulgular, öğretmenlik mesleğini kendi isteğiyle seçen SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Baba öğrenim durumu ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın baba öğrenim durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: SBÖA'nın Baba Öğrenim Durumlarına Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Baba Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. İlkokul mezunu	105	116.70	21.65	4	2.234	.066*
2. Ortaokul mezunu	27	115.11	17.58	225		
3. Lise mezunu	69	112.78	22.57	229		
4. Üniversite mezunu	26	116.88	18.79			
5. Lisansüstü	3	82.00	15.62			
Toplam	230	114.90	21.39			

**p>.05*

Tablo 7 analiz edildiğinde, SBÖA'nın baba öğrenim durumları ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(4, 225)}=2.234$, $p>.05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde baba öğrenim durumunun etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Anne öğrenim durumu ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın anne öğrenim durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: SBÖA'nın Anne Öğrenim Durumlarına Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. Okuryazar değil	22	114.09	26.39	4	1.058	.378*
2. İlkokul mezunu	142	116.02	21.73	225		
3. Ortaokul mezunu	27	110.11	16.94	229		
4. Lise mezunu	29	117.75	18.50			
5. Üniversite mezunu	10	105.50	22.43			
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 8 analiz edildiğinde, SBÖA'nın anne öğrenim durumları ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(4, 225)} = 1.058, p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde anne öğrenim durumunun etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Baba mesleği ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın babalarının mesleklerine göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: SBÖA'nın Babalarının Mesleklerine Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Baba Mesleği	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. İşçi	45	113.15	20.01	8	.417	.910*
2. Memur	27	119.03	19.81	221		
3. Esnaf	26	114.69	20.88	229		
4. Çiftçi	26	109.69	21.53			
5. Öğretmen	8	116.12	24.04			
6. Serbest Meslek	25	114.76	21.06			
7. Emekli	60	116.30	20.76			
8. İşsiz	5	119.80	28.89			
9. Diğer	8	114.25	36.67			

Baba Mesleği	N	\bar{X}	S	sd	F	p
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 9 analiz edildiğinde, SBÖA'nın baba mesleği ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(8, 221)} = .417$, $p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde babalarının mesleklerinin etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Anne mesleği ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın annelerinin mesleklerine göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: SBÖA'nın Annelerinin Mesleklerine Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Anne Mesleği	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. İşçi	6	106.50	21.80	8	1.060	.392*
2. Memur	5	114.60	14.27	221		
3. Esnaf	1	122.00	.	229		
4. Çiftçi	6	97.00	22.68			
5. Öğretmen	2	112.00	35.35			
6. Serbest Meslek	9	121.33	14.78			
7. Emekli	8	108.62	21.66			
8. İşsiz	59	118.45	21.91			
9. Diğer	134	114.47	21.41			
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 10 analiz edildiğinde, SBÖA'nın anne mesleği ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(8, 221)} = 1.060$, $p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde annelerinin mesleklerinin etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Ailenin aylık toplam geliri ve mesleki benlik saygısı

SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam gelir durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılık gösterip göstermediği tek yönlü ANOVA ile kontrol edilmiş ve sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: SBÖA'nın Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Durumlarına Göre Mesleki Benlik Saygısı Puan Ortalamaları ve Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Toplam Gelir	N	\bar{X}	S	sd	F	p
1. 750 TL'den az	30	111.40	28.32	4	1.313	.266*
2. 751-1000 TL	55	114.40	19.68	225		
3. 1001-1500 TL	62	119.96	18.85	229		
4. 1501-2000 TL	50	113.20	21.51			
5. 2001 TL'den fazla	33	112.03	20.78			
Toplam	230	114.90	21.39			

* $p > .05$

Tablo 11 analiz edildiğinde, SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam gelir durumları ile mesleki benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F_{(4, 225)} = 1.313, p > .05$).

Bu bulgular, SBÖA'nın mesleki benlik saygıları üzerinde ailelerinin aylık toplam gelir durumlarının etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4. Sonuç/Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ulaşılan bulgulardan ilki, SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının cinsiyetlerine göre farklılaşım farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, kız öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının erkek öğretmen adaylarına göre daha olumlu olduğu sonucudur. Araştırmanın bu bulgusu, Arıca (2001), Arıca ve Dilmaç (2003), Işık (2006), Ünal ve Şimşek (2008) ve Demir, Gürsoy ve Ada (2011)'nin yaptıkları araştırmalardaki cinsiyete ilişkin bulgularla paralellik göstermektedir. Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz (2010)'in çalışma bulgularıyla ise çelişmektedir. Yıldırım, Kırımoğlu ve Temiz (2010)'in araştırmasında erkek öğretmenlerin mesleki benlik saygısı puanları, kadın öğretmenlerin mesleki benlik saygısı puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine ait araştırma bulgularının araştırmaların çoğunluğuyla tutarlı olması, kız SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının erkek SBÖA'na göre daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kızların erkeklerle göre öğretmenlik mesleğine daha olumlu bakmaları ve öğretmen olmaya ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu bulgusu, toplumumuzda yaygın bir görüş olan öğretmenlik mesleğinin bayanlar için daha uygun olduğu düşüncesiyle ve kız öğrencilerin toplum tarafından kendilerine empoze edilen role uygun bir seçim yapmış olmalarıyla açıklanabilir. Sonuç olarak kız SBÖA'nın öğretmen olmaya daha istekli oldukları ve mesleki benlik saygılarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularından ikincisi, SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının, mezun oldukları lise türlerine göre farklılaşım farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, mesleki benlik saygısı ile mezun olunan lise türü

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Araştırmanın bu bulgusu, Körükçü ve Oğuz (2011)'un yaptıkları araştırmalardaki bulgularla paralellik göstermektedir. Öğretmen liseleri daha çok öğretmen yetiştirme amacı taşıdığından mezunlarının Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının diğer liselerden mezun olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermesi gerektiği düşünülebilir. Ancak, farklı lise türlerinden mezun olan öğretmen adaylarının, mesleki benlik saygılarına ilişkin puanlarının birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bu durum toplumumuzda, öğretmenlik mesleğinin tüm lise türlerinden mezun olan öğrenciler için talep edilen bir meslek olmasıyla açıklanabilir.

Araştırma bulgularından üçüncüsü, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanlarının, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sıralarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı toplam puanları ile sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih sıraları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü 1-4. sıralar arasında tercih eden öğretmen adaylarının mesleki benlik saygısı puanlarının 13. ve sonraki sıralar arasında tercih edenlerin puanlarına göre daha olumlu olduğu sonucudur. Araştırmanın bu bulgusu Demir, Gürsoy ve Ada (2011) ve Körükçü ve Oğuz (2011)'un çalışma bulgularıyla çelişmektedir. Bu araştırmalarda mesleki benlik saygısı puanlarının, tercih sırasına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Bu durum araştırmacıların farklı bir alandaki (okul öncesi) öğretmen adayları üzerinde çalışmış olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bilindiği üzere tercihler yapılırken en çok istenilen program, en üst sıraya, daha sonraki tercihler de en çok istenilenden başlanılarak, en az istenilenlere doğru bir sıra izlenmektedir. Bu nedenle araştırmanın bu bulgusu, ilk tercihlerinde yazarak öğrenim gören SBÖA'nın, diğer SBÖA'na göre sosyal bilgiler öğretmeni olmaya daha istekli oldukları ve bu doğrultuda da mesleki benlik saygılarının daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgularından dördüncüsü, SBÖA'nın mesleki benlik saygılarının, öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, mesleki benlik saygısı ile öğrenim görülen sınıf düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Araştırmanın bu bulgusu, Demir, Gürsoy ve Ada (2011) ve Körükçü ve Oğuz (2011)'un araştırma bulgularıyla paralellik göstermekteyken, Arıca ve Dilmaç (2003)'ün çalışma bulgularıyla ise çelişmektedir. SBÖA arasında öğrenim görülmekte olan sınıfın farklılaşma yaratmaması, üniversite sürecindeki sınıf düzeylerinde gerçekleşen öğrenmelerin benzer olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma bulgularından beşincisi, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanları, anne veya babasının öğretmen olup olmamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, anne veya babası öğretmen olanlar ile anne veya babası öğretmen olmayan öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Araştırma-

nın bu bulgusu, Aslan ve Köksal Akyol (2006) ve Körükçü ve Oğuz (2011)'un araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Benzer araştırmalarda da aynı sonuçların görülmesi, öğretmenlik mesleğinin toplumumuzda saygı duyulan ve arzu edilen bir meslek olarak görülmesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle de anne veya babası öğretmen olan ve olmayan SBÖA'nın mesleki benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiş olabilir.

Araştırma bulgularından altıncısı, SBÖA'nın öğretmenlik mesleğini seçme nedenlerine göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın mesleki benlik saygısı toplam puanları ile öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ve "İstediğim Meslek Olması" nedeniyle öğretmenlik mesleğini seçenlerin, "Boşta kalmamak için", "ÖSS-LYS puanı" ve "Anne-baba telkini" nedenleri ile öğretmenlik mesleğini seçenlere göre mesleki benlik saygılarının daha olumlu olduğu sonucudur. Araştırmanın bu bulgusu, Arıca (2001), Sayın (2003), Işık (2006) ve Ünal ve Şimşek (2008)'in araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmiş olan SBÖA'nın diğer nedenlerle seçenlere göre mesleki benlik saygılarının daha olumlu düzeyde olmasının, öğretmenlik mesleğini tercih etme sebebi ile mesleki benlik saygısı arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğu düşünüldüğünde, beklenen bir sonuç olduğu söylenilebilir.

Araştırma bulgularından yedincisi, SBÖA'nın baba öğrenim durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın baba öğrenim durumları ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Araştırma bulgularından sekizincisi, SBÖA'nın anne öğrenim durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın anne öğrenim durumları ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Bu durum öğretmenlik mesleğinin her eğitim seviyesinden insan tarafından saygın ve tercih edilebilir bir meslek olarak kabul edilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma bulgularından dokuzuncusu, SBÖA'nın babalarının mesleklerine göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın babalarının meslekleri ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Araştırma bulgularından onuncusu, SBÖA'nın annelerinin mesleklerine göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın annelerinin meslekleri ile mesleki benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Bu durum öğretmenlik mesleğinin farklı mesleklerle uğraşan insanlar tarafından da saygın ve tercih edilebilir bir meslek olarak kabul edilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma bulgularından on birincisi, SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam gelir durumlarına göre mesleki benlik saygılarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesine yönelik yapılan analiz sonucunda ulaşılan, SBÖA'nın ailelerinin aylık toplam

gelir durumları ile mesleki benlik saygısı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucudur. Bu durum SBÖA'nın ailelerinin genel olarak benzer gelir grubuna mensup olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Literatürde anne ve baba öğrenim durumları, anne ve baba meslek durumları ve ailelerin aylık toplam gelirleri değişkenlerinin yer aldığı mesleki benlik saygısı konusunda yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Sonuç olarak, araştırma bulguları arasındaki farklılıkların nedeni, diğer araştırmaların farklı örneklemeler üzerinde gerçekleştirilmiş olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca örneklemelerin özelliklerinin farklı olmasının da bulgulardaki farklılığa neden olabileceği düşünülmektedir. Farklı araştırma sonuçları, farklı örneklemeler üzerinde farklı yöntem ve değişkenlerle araştırmaların sürdürülmesi gerektiğini de göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

SBÖA'nın mesleki benlik saygıları öğretmenlik mesleği açısından önem taşımaktadır. Nitelikli öğretmenleri yetiştirmek ve öğretmen adaylarının, bu mesleğe yönelik benlik saygılarını olumlu yönde geliştirmek için eğitim programları düzenli aralıklarla gözden geçirilerek güncellenmelidir. Öğretmen adaylarının beklentileri ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Özellikle öğretmen yetiştirme programları geliştirilirken, cinsiyetler arasındaki farklılıklar göz önüne alınarak her iki cinsiyetin de mesleki benlik saygıları arasındaki farklılıklar en aza indirilmelidir.

SBÖA'nın öğretmenlik mesleğini isteyerek seçip seçmeme durumları ve tercih sıraları mesleki benlik saygılarını etkilemiştir. Bu doğrultuda liselerde ve özellikle de öğretmen liselerinde öğrencilerde mesleki benlik saygılarını geliştirmeye yönelik mesleki rehberlik hizmetleri verilebilir.

Öğretmen adaylarının mesleklerinden zevk almalarını sağlamak ve adaylara kendine güven duygusunu aşılama amacıyla eğitim fakültelerinde mesleki benlik saygısı kazandırmaya yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda ayrıca sosyal bilgiler öğretmenliği mesleğine yönelik mesleki benlik saygısının oluşması için, mesleğin sosyo-ekonomik koşullarının daha iyi hale getirilmesinin ve eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının nasıl artırılacağına ilişkin araştırmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu konuda yapılacak benzer çalışmaların, farklı üniversitelerin eğitim fakültelelerini kapsayan daha geniş ve farklı örneklem grupları üzerinde değerlendirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Kaynaklar

- Ancak, O. T. (1999). *Grupla psikolojik danışma yoluyla benlik ve mesleki benlik saygısının geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ancak, O. T. (2007). The investigation of Turkish university students' vocational self-esteem levels within different departments. *California Association for Counseling and Development Journal*, 22, 21-33.
- Ancak, T. (2001, Eylül) *Mesleki Benlik Saygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları*. 6. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş bildiri. ODTÜ, Ankara.
- Ancak, T. ve Dilmaç, B. (2003). Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin bir takım değişkenler açısından benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-7.
- Aslan, D. ve Köksal Akyol, A. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N. ve Korkmaz, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 7(2), 345-358.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Demir, V., Gürsoy, F. ve Ada, Ş. (2011). Okulöncesi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 597-614.
- Dilmaç, B. ve Ekşi, H. (2012). Öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin ve öz-geci davranışların mesleki benlik saygısı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(23), 65-78.
- Dilmaç, B., Çıkkılı, Y., Işık, H. ve Sungur, C. (2009). Teknik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleklerine ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak mesleki benlik saygısı. *Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Teknik-Online Dergi*, 8(2), 127-143.
- Girgin, G., Özyılmaz Akamca, G., Ellez, A. M. ve Oğuz, E. (2010). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 1-15.
- Işık, E. N. (2006). *Öğretmen adaylarının benlik kavramları ile mesleki benlik kavramları arasındaki bağdaşımın bazı değişkenlere göre incelenmesi: Selçuk üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Konuk Şener, D., Karaca, A., Açıkgöz, F. ve Süzer, F. (2011). Hemşirelik eğitimi mesleki benlik saygısını değiştirir mi? *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3): 12-16.
- Körükçü, Ö. ve Oğuz, V. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 77-85.
- McMillan, H. ve J. Schumacher, S. (2006). *Research in Education Evidence-Based Inquiry*. Boston: Allyn and Bacon Inc.
- Sayın, S. (2003). Farklı programlarda okuyan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin empatik eğilimi, öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve mesleki benlik saygısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 74-84.
- Sayın, S. (2005). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 272-281.
- Ünal, E. ve Şimşek, S. (2008). İlköğretim bölümü anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(1), 41-52.

- Yıldırım, Y., Kırımoglu, H. ve Filazoğlu Çokluk, G. (2012). Türk antrenörlerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 161-168.
- Yıldırım, Y., Kırımoglu, H. ve Temiz, A. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı (Hatay il örneği). *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(1), 29-35.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: *The overall objective of this research is to examine the vocational self-esteem of Social Studies teacher candidates (SSTC) in terms of some demographic variables (gender, type of high school they graduated, preference rank to Social Studies Teacher section, class, whether or not to be teacher their mother or father, reason for choosing the teaching profession, father educational status, maternal educational status, profession of father, profession of mother, the monthly total income of family). In the research, it was sought to answer to the following question in accordance with this general purpose:*

Is Social Studies teachers' vocational self-esteem differentiates according to gender, type of high school they graduated, preference rank of Social Studies Teacher section, class, whether or not to be teacher their mother or father, the reasons for choosing the teaching profession, father educational status, maternal educational status, father's occupation, mother's occupation and their families' monthly total income?

Method: *This study was carried out using the descriptive (survey) method. Because of the descriptive method generally used in educational research in order to learn about attitudes, beliefs and views of the selected group about a specific topic (McMillan and Schumacher, 2006, p. 25) in this study, descriptive (survey) method was used as the basic research design.*

The research data is obtained from participants' variables by "Personal Information Form" generated by the researcher and "Vocational Self-Esteem Scale" developed by Arıcak (1999) where are gender, type of school they graduated, preference rank of Social Studies Teacher section, class, whether or not to be teacher their mother or father, the reasons for choosing the teaching profession, father educational status, maternal educational status, father's occupation, mother's occupation and their families' monthly total income. The research data was analyzed using the necessary statistical techniques by IBM SPSS 20.0 program.

Findings: *As a result of the analysis: it was observed that there was statistically meaningful difference between female SSTC and male SSTC' vocational self-esteem [$t_{(228)}=3.493$; $p<.05$]. Looking at scores of arithmetic average, it was observed that there was a meaningful difference in favour of female SSTC.*

It was observed that there was statistically meaningful difference between total scores of vocational self-esteem and the preference rank of the Social Studies Teacher section ($F_{(3, 226)}=3.023$, $p<.05$). Bonferroni's multiple comparison test is made to determine whether a meaningful difference between ranks which they prefer.

As the results of Bonferroni test, it was observed that vocational self-esteem scores ($\bar{X}=118.02$) of SSTC who prefer Social Studies Education section between ranks of 1-4 was more

positive according to vocational self-esteem scores (\bar{X} =107.59) of SSTC who prefer Social Studies Education section between ranks of 13 and the next ranks.

It was observed that was a statistically meaningful difference between SSTC' vocational self-esteem scores and reasons for choosing the teaching profession ($F_{(5, 224)}=25.650, p<.05$). Scheffe's multiple comparison test was made in order to determine in which among reasons for choosing. As the results of Scheffe test, it was observed that vocational self-esteem of ones who chose the profession of teaching because of "to be profession that I wanted" (\bar{X} =126.57) was more positive according to ones who choose the teaching profession for reasons of "To avoid idle" (\bar{X} =92.65), "University Entrance Exam score" (\bar{X} =103.76) and "suggestion of Mom and Dad" (\bar{X} =101.90).

It was observed that there was a statistically meaningful difference between SSTC' vocational self-esteem and high school type that they graduated, class level that they study, whether or not to be teacher their mother or father; father educational status, maternal educational status, father's occupation, mother's occupation and their families' total monthly income.

Results and Discussion: It was observed that the conclusion of vocational self-esteem of female teacher candidates was more positive according to male teacher candidates that were consistent with the majority of research findings for gender research. It can be interpreted as vocational self-esteem of female SSTC' are a higher level according to male SSTC'.

As a result of the research, it is concluded that there is no statistically meaningful difference between vocational self-esteem and type of high school that they graduated. It was observed that vocational self-esteem scores of teacher candidates who graduated from different types of high school are close to each other. In our society, this situation can be explained by the teaching profession that is a demanded job by high school graduates of all types.

Inconsistent the conclusion of statistically meaningful difference between vocational self-esteem scores of SSTC's and preference rank to Social Studies Education section with the findings of some studies, may be caused by worked on teachers candidates in different field (pre-school) by the researchers. As a result of analysis that was made to determinate whether or not SSTC' vocational self-esteem differ according to the class level that they study in, it was found that there was no statistically meaningful difference between the level of vocational self-esteem and type of high school they graduated.

In parallel with similar researches the conclusion that there was no statistically meaningful difference between teacher candidates' vocational self-esteem ones who have teacher mother or father and ones who have not, may be caused by the teaching profession that is seen as a respected and desirable profession in our society. Therefore, it cannot be seen that there was statistically meaningful difference between the scores of SSTC' vocational self-esteem with and without teacher mother or father.

The result of statistically meaningful difference between total scores of SSTC' vocational self-esteem and reasons for choosing the teaching profession, a more positive level of SSTC' vocational self-esteem the ones who had voluntarily chosen the teaching profession according to the ones who had chosen because of other reasons, considering that there is a direct relationship between vocational self-esteem and reason for choosing the teaching profession, it can be said that this situation is an expected result.

In addition, it is concluded that there is no statistically meaningful difference between vocational self-esteem scores and variables of father and maternal educational status,

profession of father and mother, the monthly total income of family in the study. It is not encountered a study that conducted on the subject of vocational self-esteem including these variables in the literature.

As a result, reason for the differences between the findings of the research, caused the fact that other studies carried out on different samples. It is also considered that the different properties of samples could cause the differences in findings. Different research results also show that the researches should continue on different samples with different methods and variables.